

de Kinderombudsman.
wij laten van je horen

Zie je mij wel?

Kinderen met een ouder in detentie

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Verantwoording	4
Even voorstellen	5
Tijdslijn	
Stap 1 - Tijdens de aanhouding	6
Stap 2 - In de periode na de aanhouding	9
Stap 3 - Als je ouder voor langere tijd vast zit	12
Stap 4 - Op bezoek in de PI	15
Stap 5 - Contact met je ouder tijdens detentie	18
Stap 6 - Verlof, vrijkomen en toekomst	21
Aanbevelingen van kinderen en jongeren samengevat	24
Extra aanbevelingen van de Kinderombudsman	25
Colofon	26

Woord vooraf

In het najaar van 2016 ontmoette ik tijdens mijn Kinderrechtentour jongeren van wie een of beide ouders kortere of langere tijd in detentie had gezeten. Deze jongerenambassadeurs van Exodus Nederland zetten zich in voor erkenning en steun voor de vergeten groep 'kinderen van...' en delen met dat doel hun eigen verhaal. Ik was erg onder de indruk van hun verhalen en ondersteun hen van harte bij hun missie. Want nog te vaak wordt de behoefte van deze kinderen en jongeren niet gezien en krijgen ze niet de zorg waar ze recht op hebben.

Wetenschappers schatten dat op elke willekeurige dag zo'n 25.000 kinderen in Nederland een ouder in detentie hebben. De impact hiervan is enorm. Kinderen missen hun ouder en ervaren verdriet, boosheid, schaamte, gemis en eenzaamheid. Wat hen overkomt heeft invloed op de stabiliteit van hun jeugd en op hun ontwikkeling. We weten dat veel kinderen emotionele problemen of gedrags- en leerproblemen krijgen die soms tot in de volwassenheid blijven. Ik vind het daarom belangrijk dat er meer aandacht komt voor kinderen die dit meemaken.

Kinderen hebben recht op informatie, zorg en ondersteuning. En kinderen hebben het recht om een relatie te onderhouden met hun beide ouders, voor zover dat in hun belang is en als ze dat zelf willen. Politie, justitie en hulpverleners moeten zich dan ook inspannen om de belasting en beschadiging die deze situatie meebrengt voor kinderen, tot een minimum te beperken.

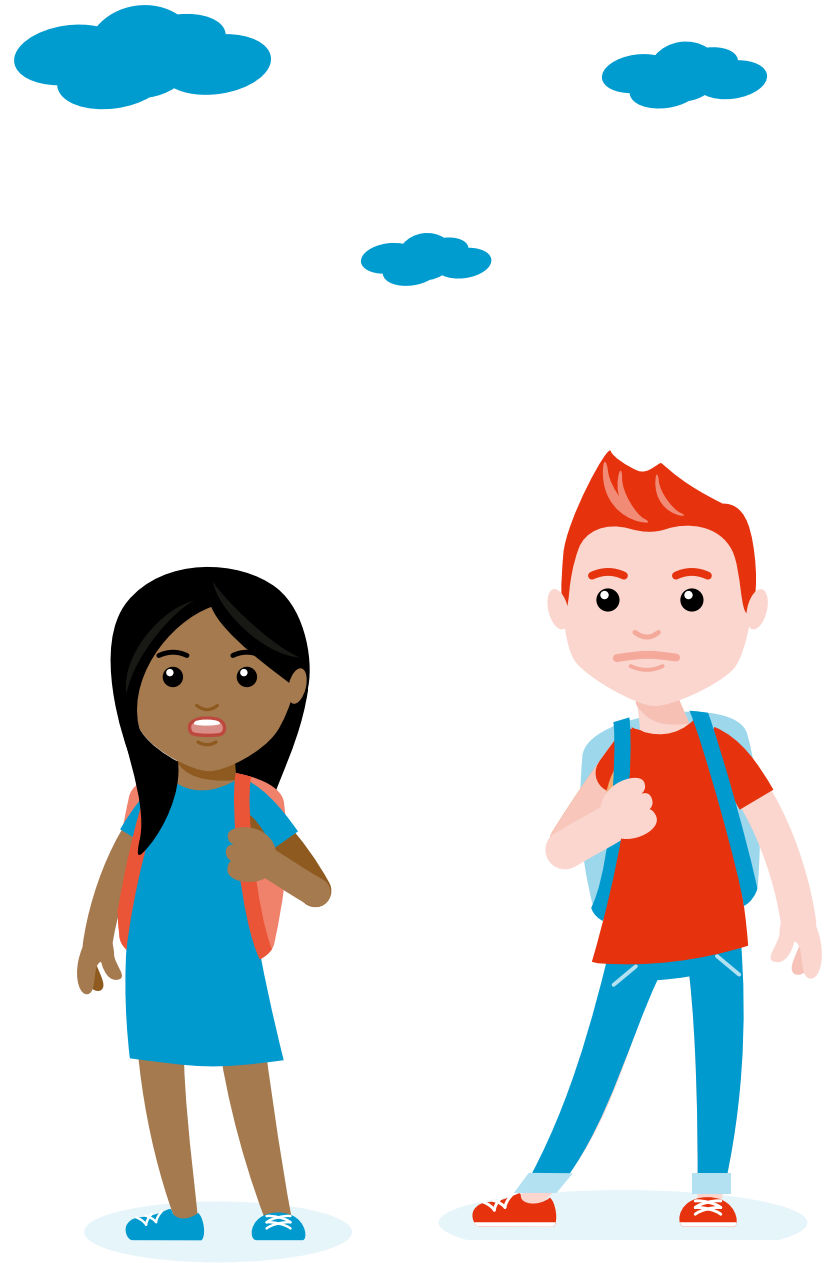
In de zomer van 2017 ging ik opnieuw in gesprek met een groep kinderen en jongeren die een ouder in detentie hebben gehad (of nog steeds hebben). Tijdens die gesprekken hebben zij een tijdelijk gemaakt van hun eigen verhaal, en werd de vraag besproken: op welk moment had jij welke informatie, hulp of steun nodig? Op basis van de tijdlijnen is deze infographic ontwikkeld, waarmee we de kinderen en jongeren met een ouder in detentie allereerst een stem willen geven. Ik wil aan alle organisaties die iets kunnen betekenen voor kinderen en jongeren met een ouder in detentie laten zien wat ze nodig hebben. Zodat deze kinderen en jongeren gezien worden en de zorg krijgen waar ze recht op hebben.

Margrite Kalverboer
de Kinderombudsrouw

Verantwoording

De tijdlijn in deze infographic is samengesteld uit de verhalen die kinderen en jongeren aan de Kinderombudsman hebben verteld. De namen, citaten en beschrijvingen die gebruikt worden zijn fictief, maar gebaseerd op de echte verhalen die ze met ons hebben gedeeld. De Kinderombudsman heeft ervoor gekozen de ervaringen van kinderen zelf en hun visie op de thematiek leidend te laten zijn. Er valt ongetwijfeld meer zeggen over de processen, protocollen en systemen rond dit vraagstuk, maar de Kinderombudsman heeft in dit project niet naar volledigheid gestreefd op dat vlak.

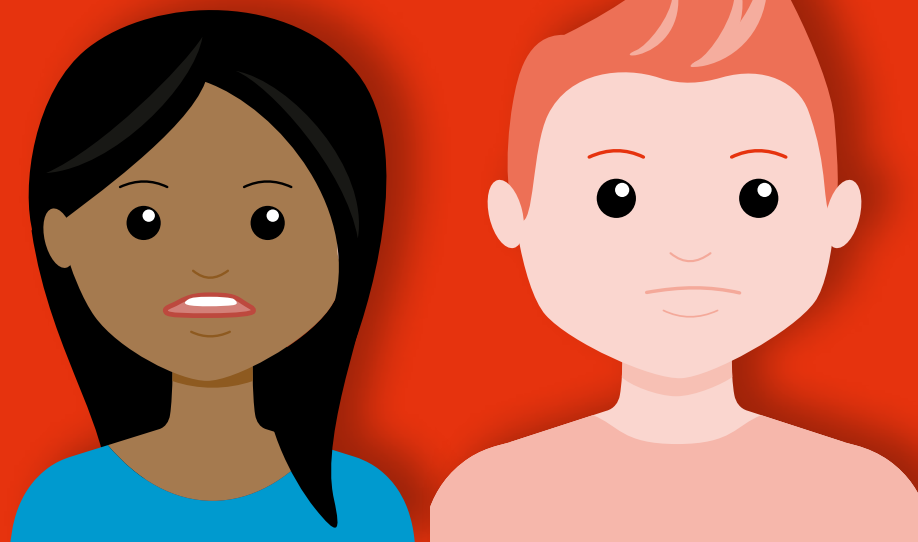
Even voorstellen

Een kind dat te maken krijgt met de detentie van zijn of haar ouder heeft op verschillende momenten specifieke informatie, zorg en ondersteuning nodig. Vlak na de aanhouding is de behoefte anders dan als de ouder al een tijd vast zit, en weer anders rond het verlot en het vrijkomen. Aan de hand van de voorbeeldverhalen van Mats en Rosita laten we zien wat die behoefte op de verschillende momenten is.

Ik ben Rosita

Ik ben twaalf jaar en woon bij mijn tante en oom en twee kleine neefjes. Die zijn een soort broertjes voor me. Meestal zijn ze lief en schattig, maar ook wel eens lastig. Ik zit in groep acht, op een nieuwe school want ik ben verhuisd. Ik vind het best wel wennen eigenlijk. Het is allemaal heel anders dan in mijn oude klas. Misschien omdat ik eerst in een grote stad op school zat, en nu in een klein dorpje. Gelukkig zit Sofia naast me. Ik wil later graag met dieren werken.

Ik ga elke veertien dagen op bezoek bij mijn moeder, die in een gevangenis voor vrouwen zit.

Ik ben Mats

Ik ben vijftien jaar en woon samen met mijn moeder en jongere zusje. Ik hou van voetbal en van muziek maken met mijn band. Op school heb ik het meestal wel naar mijn zin. Ik heb genoeg vrienden en kan met de meeste leraren wel goed opschieten. Huiswerk maken lukt niet altijd want ik slaap soms slecht en heb dan overdag moeite om me te concentreren. Als ik daarvoor strafwerk moet maken word ik wel eens echt kwaad. Maar thuis ben ik meestal rustig en help ik mijn moeder met klusjes in huis.

Mijn vader is vier jaar geleden gearresteerd in Oost-Europa. Twee jaar geleden is hij overgeplaatst naar Nederland. Sinds kort mag mijn vader in het weekend naar huis.

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 1

Tijdens de aanhouding

Stel je voor dat je 's nachts wakker schrikt doordat er een arrestatieteam met veel lawaai je huis binnenvalt. Of dat je vader door de politie meegenomen wordt terwijl je samen naar school loopt. Als kinderen getuige zijn van de aanhouding van hun ouder heeft dat veel impact. Vaak wordt er geweld gebruikt of geschreeuwd. Maar ook als het rustig verloopt kan een kind erg bang worden. En soms wordt het kind zelf ook vastgehouden of meegenomen.

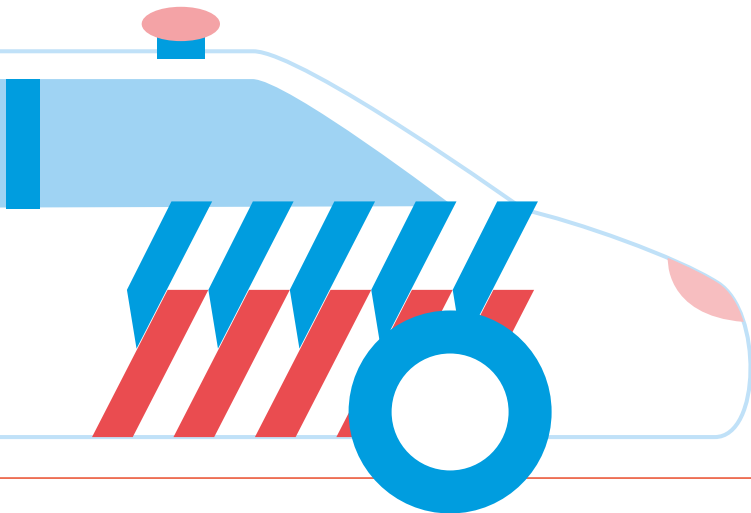
Rosita vertelt

"Het gebeurde in de nacht. Het was in elk geval nog helemaal donker buiten. Ik werd wakker van heel hard lawaai en geschreeuw beneden. Ik was zo bang en durfde niet te gaan kijken. Ik verstopte me onder de dekens. Toen ging de deur van mijn kamer open en er kwam een mevrouw binnen die ik niet kende. Ze zei dat mijn moeder mee was met de politie. Ik moest mee naar beneden en op de bank wachten tot mijn tante me kwam halen. Ik was nog steeds bang, want mijn moeder was weg en politiemannen waren in onze spullen aan het zoeken."

Mats vertelt

"Ik was gelukkig geen getuige van de aanhouding van mijn vader."

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

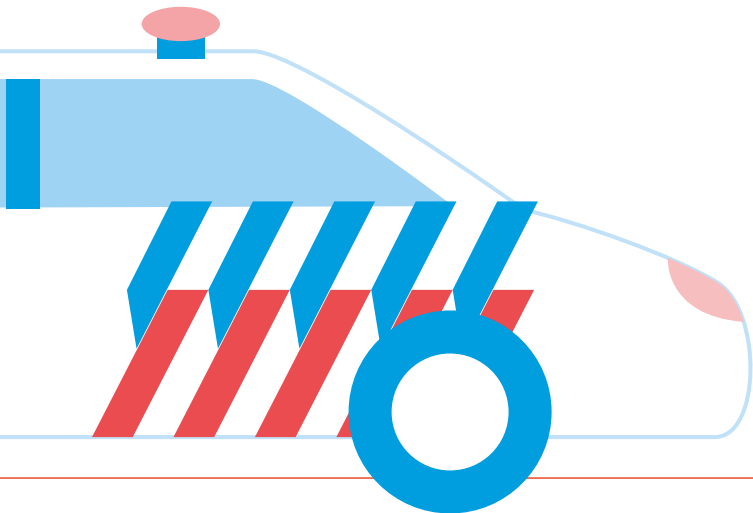
6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 1

Tijdens de aanhouding

Hoe kinderen willen dat het gaat

- Zorg dat er bij het voorbereiden van een aanhouding zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de kinderen. Doe het liever als we er niet bij zijn.
- Als dat niet kan, hou het dan zo rustig mogelijk. Zorg dat er altijd iemand mee komt die aandacht kan hebben voor de kinderen.
- Als onze ouder gearresteerd wordt als we niet thuis zijn, zorg dan dat iemand ons opvangt en uitleg geeft en we niet alleen in een leeg huis terecht komen.
- Zorg dat we snel weten waar onze ouder heen wordt gebracht en hoe het verder gaat.
- Zorg dat we na de aanhouding in goede handen achterblijven: dus niet alleen thuis, maar bij een stabiele, vertrouwde volwassene.
- Als wij ook ondervraagd worden, of zelfs vastgezet, hou dan rekening met onze leeftijd en onze rechten.
- Onderzoek of we hulp nodig hebben bij het verwerken van deze indrukwekkende gebeurtenis.

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 1

Tijdens de aanhouding

Wat kinderen erover vertellen

“Ik werd wakker van geschreeuw. Ik moest op de bank zitten terwijl de politie ons huis doorzocht. Ik was heel erg geschrokken.”

“De blik in mijn vaders ogen toen ze hem meenamen staat in mijn geheugen gegrift. Daar heb ik jaren niet goed door kunnen slapen.”

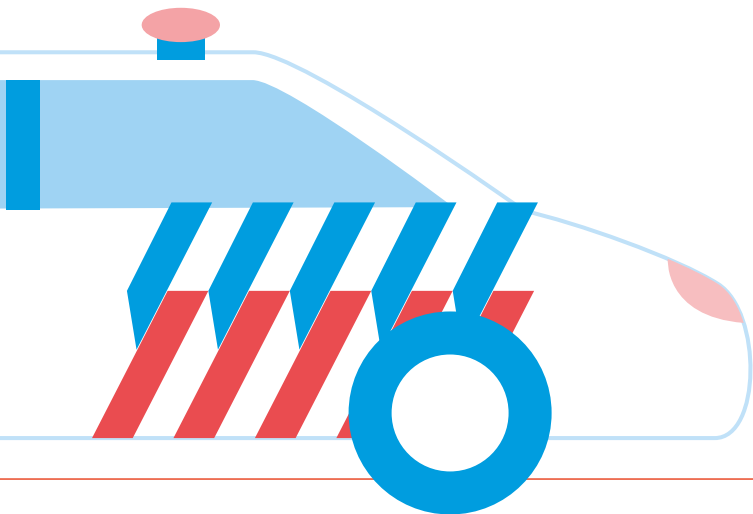
“Toen de politie weg was met m’n vader, was mijn moeder helemaal in paniek. Ik ben naar de burens gegaan om hulp te halen.”

“Ik werd zelf ook meegenomen. Ik was zestien, maar ze ondervroegen me alsof ik er zelf ook mee te maken had. Na een paar

uur mocht ik weg. Maar mijn ouders zaten nog dagen vast. Ik was eerst alleen thuis en wist niet wat ik moest doen. Toen kon ik bij een vriendin.”

“Ik wist niks, waarom ze hem meenamen, waar naartoe, hoe lang hij weg zou blijven. Dat vond ik heel erg. Ik had meer informatie willen hebben.”

“Het was op Schiphol. M’n moeder werd gearresteerd en ik werd ook meegenomen naar een kamertje. Het ging allemaal zo snel, en ik moest naar een pleeggezin terwijl ik dat niet wou.”

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 2

In de periode na de aanhouding

Soms horen kinderen pas achteraf dat hun ouder is gearresteerd. Ook dan slaat dat nieuws in als een bom. Bijvoorbeeld als de aanhouding in een ander land gebeurt, waardoor er vaak nog minder informatie is. Maar ook na een aanhouding in Nederland hebben kinderen behoefte aan informatie over wat er is gebeurd en waarom, en over hoe het met hun ouder gaat. Ook willen ze graag dat er iemand beschikbaar is om vragen aan te stellen en die vinger aan de pols houdt in het gezin. De periode van het voorarrest is een onzekere en onrustige tijd.

Rosita vertelt

"Ik logeer nu al twee weken bij mijn oom en tante. Dat is best okee maar ik mis mama en ik maak me zorgen of het wel goed gaat met haar. Een paar dagen geleden mocht ik even met haar bellen, dat was fijn. Ik moest wel huilen en ik hoorde dat zij ook moest huilen toen ik vroeg of ze weer snel naar huis kwam. Ze zei dat alles goed zou komen. Vanochtend was ik met mijn tante in ons eigen huis om nog wat kleren te halen. Ik schrok heel erg want alle kastdeuren stonden open en er lagen allemaal papieren op de grond. Ze hadden ook mijn kastjes leeggemaakt en mijn spullen doorzocht. Ik was boos, want mijn hele oude leven is weg. Ik voelde me daar helemaal niet meer thuis."

Mats vertelt

"We hadden al een week niks van mijn vader gehoord. Ik dacht al dat er iets mis was want ik had op whatsapp gezien dat hij al vijf dagen niet online was geweest. Mijn moeder ging iedereen bellen, zijn vrienden, collega's. Maar niemand wist waar hij was. We hadden zelfs de ziekenhuizen gebeld in de stad waar hij zou logeren. Dus toen de advocaat belde waren we opgelucht maar ook heel erg bezorgd. Toen hoorden we dat hij was opgepakt maar dat we niet met hem mochten praten. Ik was heel ongerust. We wisten verder helemaal niks over wat er was gebeurd of hoe het met hem ging. Mijn moeder loopt al dagen te huilen. Ik voel me ook rot maar weet niet met wie ik kan praten. Niemand heeft nog aan mij gevraagd hoe het gaat."

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 2

In de periode na
de aanhouding

Hoe kinderen willen dat het gaat

- Laat het ons snel horen als onze ouder is gearresteerd, ook als onze ouders gescheiden zijn en je niet bij degene die opgepakt is woont. Als kind moet je dat wel te horen krijgen. Liefst van een van onze ouders zelf, en anders van een professional.
- De schade aan ons huis nadat een arrestatieteam is binnengevallen of als het huis doorzocht is, maakt ons huis een onveilige plek.
Het is beter als we dat niet zien.
- Graag één aanspreekpunt voor ons gezin als we vragen hebben over hoe het verder gaat.
- Soms zit onze ouder erg lang in beperkingen, is hij of zij in een ander land opgepakt of krijg je geen contact. Dat je dan niet weet hoe het met hem of haar gaat en dat je je ouder niet kan bereiken geeft veel stress. Advocaten moeten eraan denken om de familie te informeren.
- Soms ontstaan er meteen na de aanhouding nog andere problemen thuis, zoals geldproblemen omdat er een inkomen wegvalt, of onveiligheid doordat de achtergebleven ouder de spanning niet aankan. Er moet meteen aan het begin in de gaten gehouden of we het allemaal wel redden en op tijd hulp geboden.

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 2

In de periode na
de aanhouding

Wat kinderen erover vertellen

“**Mijn ouders zijn gescheiden.** We hoorden pas maanden later viavia dat mijn vader was gearresteerd in het buitenland. Al die tijd wist ik niet waar hij was.”

“**Mijn moeder belde me zelf vanuit het politiebureau** om te vertellen dat ze was gearresteerd. Ik schrok heel erg maar ik vond het wel fijn dat ik het van haar zelf hoorde.”

“**Ik kwam thuis uit school en er was allemaal troep in ons huis.** De voordeur was kapot en ze hadden al onze spullen door de war gehaald. Ik was daarna echt bang om alleen thuis te zijn.”

“**Het is heel raar als je vader opeens weg is** en je weet helemaal niks. Hij mocht eerst ook geen contact met ons hebben. Ik was bang dat het niet goed ging met hem.”

“**De problemen bij ons thuis werden heel groot,** maar niemand heeft mij ooit gevraagd of het wel goed ging. Mijn moeder was alleen bezig met haar eigen verdriet. Ik hield me groot. Misschien als er eerder hulp was gekomen, hadden veel dingen voorkomen kunnen worden.”

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 3

Als je ouder voor
langere tijd vast zit

Na de veroordeling gaat de ouder over van een huis van bewaring naar een penitentiaire inrichting (PI). Voor kinderen kan het een beangstigend idee zijn dat de ouder in de gevangenis zit, want heeft hij of zij het daar wel goed? De achterblijvers moeten een nieuw evenwicht vinden om door te gaan. Maar wat vertel je aan wie? Veel kinderen schamen zich, en sommigen mogen van hun ouders niks vertellen aan anderen. Ook gebeurt het dat kinderen vrienden verliezen of gepest worden als het bekend wordt.

Rosita vertelt

"Het is heel gek als je moeder opeens weg is. We deden daarvoor bijna alles samen. Dus ik mis haar heel erg. Ik moest naar een nieuwe school omdat die dichterbij mijn oom en tante is. Dus mijn vriendinnen ben ik ook kwijt. Ik moet soms ineens huilen in de klas en er zijn stomme kinderen die me dan uitlachen. Maar ik heb nu één nieuwe vriendin, Sofia. Met haar praat ik er wel over, of we tekenen samen. Ik teken ook wel eens een gevangenis. Ik weet niet precies hoe die eruit ziet want ik ben nog niet op bezoek geweest. Ik denk daar wel veel over na."

Mats vertelt

"In de eerste twee jaar had ik heel weinig contact met mijn vader. Af en toe hoorden we iets via de advocaat. Ik lag 's nachts vaak na te denken over hoe mijn vader daar leefde. Ik had geen idee. Ik miste hem, en ik was ook boos dat hij zo stom was geweest. Ik heb het in die tijd nog aan niemand verteld. Ik zei dat hij op reis was voor werk. Ik schaamde me enorm en ik kende niemand anders die dit had. Na twee jaar werd mijn vader overgeplaatst naar Nederland. Daarna moest ik er wel over gaan praten omdat bezoek soms onder schooltijd was. Mijn klas reageerde gelukkig heel goed. Nu denk ik, had ik maar eerder erover gepraat, dan had ik me niet twee jaar zo alleen gevoeld."

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 3

Als je ouder voor
langere tijd vast zit

Hoe kinderen willen dat het gaat

- Zorg dat we informatie krijgen over hoe zo'n cel en zo'n gevangenis er van binnen uitzien. Veel kinderen maken zich zorgen door wat ze in films hebben gezien. Zorg daarom voor filmpjes en foto's op de website van iedere PI, zodat je precies kunt zien waar je ouder nu 'woont'.
- Zorg dat de thuissituatie verder zoveel mogelijk stabiel is: vaak ontstaan er geldproblemen, en zijn alle gezinsleden gestresst en verdrietig. Het kost de achterblijvende ouder veel energie en het geeft zorgen die merkbaar zijn voor de kinderen. Zorg voor een standaard gezinscoach die verstand heeft van onze situatie, en zo nodig een gespecialiseerde speltherapeut voor de kinderen.
- Zorg dat er een vaste vertrouwenspersoon is om vragen aan te stellen en je verhaal bij kwijt te kunnen. Iemand die je af en toe benadert om te vragen hoe het gaat en die je informeert als er nieuwe ontwikkelingen zijn. Dit kan een professional zijn maar ook vaste vrijwilliger.
- Als we niet tevreden zijn over de hulpverlening die we krijgen, moeten we weten waar we kunnen aankloppen om dit te verbeteren.
- Zorg dat we op school bij iemand terecht kunnen als dit nodig is en dat er begrip en aandacht is voor onze situatie. Gewoon aanbieden dat je kan komen praten als je wilt is vaak al genoeg. Ook moet school flexibel zijn als je op bezoek gaat bij je ouder, en je steunen als je schoolresultaten dalen hierdoor.
- Sommigen van ons willen niet dat het op school bekend is, maar anderen hebben hulp nodig om het te vertellen aan vrienden en aan de klas. Zorg dat deze hulp er is.
- Contact met andere kinderen die hetzelfde meemaken is belangrijk.
- Andere mensen in de buurt of op school en vrienden moeten ons normaal behandelen. Wat een ouder heeft gedaan zegt niks over het kind.

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 3

Als je ouder voor
langere tijd vast zit

Wat kinderen erover vertellen

“Je kent het alleen uit films natuurlijk. Ik zag van die oranje overalls voor me, en veel mannen samen in een cel. Ik was zo bang dat het daar gevaarlijk was voor mijn vader dat ik er niet van sliep.”

“Ik heb het jarenlang geheim gehouden op school. Ik wist gewoon niet hoe ik het kon vertellen. Ik vind eigenlijk dat school had moeten zien dat er iets mis was.”

“Mijn juf heeft me geholpen het te vertellen in de klas. Ik was daarna erg opgelucht dat het geheim eruit was. Iedereen reageerde aardig gelukkig.”

“Ik wil het juist niet vertellen op school. Het gaat ze niks aan en ik ben bang voor hoe ze reageren.”

“Ik heb op internet gezocht naar andere jongeren die dit hebben meegemaakt. Ik wilde praten met anderen, want dan begrijp je elkaar. Maar het was moeilijk te vinden. Nu heb ik gelukkig contact met de anderen hier.”

“Mijn vriendje mocht ineens niet meer met mij omgaan. Ik vond dat heel erg. Ik denk dat zijn ouders dachten, de zoon van een crimineel dat is vast ook een crimineel. Maar ik ben gewoon mezelf.”

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 4

Op bezoek in de PI

Op bezoek gaan in de gevangenis kan indrukwekkend of zelfs beangstigend zijn voor kinderen. Het is prettig als het contact met je ouder zo normaal mogelijk verloopt, ondanks de veiligheidsvoorschriften die gelden binnen een penitentiaire inrichting (PI). Sinds 2008 moeten alle PI's minstens vier keer per jaar een ouder-kinddag organiseren, met een zoveel mogelijk kindvriendelijke omgeving en ontvangst. Hoe ze dat doen en hoe vaak verschilt per PI. Daarnaast kunnen kinderen op bezoek tijdens reguliere bezoeken. Veel kinderen maken dan gebruik van vrijwilligers voor het brengen en halen. De vrijwilligers mogen soms wel en soms niet mee naar binnen. Ook dat verschilt per PI.

Rosita vertelt

"Mijn oom was gaan praten met school want het bezoek kan alleen op vaste tijden en dat halen we niet als we zo ver moeten rijden na school. Nu mag ik soms wat eerder weg en dan brengt Linda me naar de gevangenis. Ik kende Linda daarvoor niet maar ze is mijn vaste vrijwilliger. Ik vind het fijn dat er iemand mee gaat, want mijn oom en tante moeten werken. Linda moet wel bij de deur wachten en dan moet ik alleen verder. Dat vind ik altijd een naar moment, want dan moet ik alleen door al die poortjes. Ik ben wel altijd blij mijn moeder te zien en dan kletsen we. Het bezoek is alleen zo kort."

Mats vertelt

"Ik herkende hem eerst bijna niet in de rij tussen allemaal mannen. Ik had hem ook al zo lang niet gezien. Maar toen hij naar me toe kwam wist ik het weer. Het eerste gesprek was wel een beetje raar, alsof we moesten nadenken over wat we elkaar zouden vertellen. Het kwam ook door die gevangenis: ik vond het best wel heftig met al die gangen en deuren en bewakers. Ik moest door poortjes lopen en mijn tas werd gecontroleerd. En dan zit je aan zo'n tafeltje met een raam ertussen. Ik zou liever gewoon samen een potje voetballen zoals vroeger, en dan tussendoor een beetje kletsen."

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 4

Op bezoek in de PI

Hoe kinderen willen dat het gaat

- Help ons voorbereiden op wat we kunnen verwachten als we voor het eerst op bezoek gaan, bijvoorbeeld door uit te leggen waarom we door zoveel poortjes moeten en dat we misschien gefouilleerd worden. Of door filmpjes online over wat we zullen meemaken.
- Zorg dat we elkaar elke maand kunnen zien in een kindvriendelijke ruimte, met mogelijkheden om samen iets te doen zoals sport, of knutselen, of een spelletje. En ook normale dingen als vaderdag kunnen vieren met moeder erbij, samen koken of tv-kijken of een kadootje mogen meenemen. Zowel voor jonge kinderen als tieners moet iets te doen zijn.
- Zorg dat ouder en kind elkaar mogen aanraken en mogen knuffelen. Nu mag dat bij de reguliere bezoeken niet altijd omdat ze bang zijn voor smokkel. Maar als je de ouders vooraf en achteraf controleert, moet het toch kunnen? Achter een schot moeten zitten is pijnlijk en van schoot afgestuurd worden is heel naar voor een kind.
- Zorg ervoor dat we ook buiten schooltijd op bezoek kunnen komen. Dit is vooral belangrijk voor ouderkinddagen.
- Het is fijn dat er vrijwilligers zijn die je naar de gevangenis kunnen brengen en die de bezoeken begeleiden. Het is belangrijk dat die mee naar binnen mogen, maar dat mag niet overal.
- Je moet een foto kunnen maken. Voor jonge kinderen is dat belangrijk zodat er toch later een herinnering is. En voor oudere kinderen om je ouder ook buiten het bezoek te kunnen zien, of je ouders bijvoorbeeld samen op een foto te hebben. Vaak mag het wel op vaderkinddagen maar dan is moeder er weer niet bij.
- Meedoen aan een ouder-kinddag zou ook voor baby's en peuters moeten kunnen. Dat mag nu in sommige gevangenissen niet.
- Zorg ervoor dat het personeel tijdens de bezoeken vriendelijk is voor kinderen.

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 4

Op bezoek in de PI

Wat kinderen erover vertellen

“De eerste keer dat ik op bezoek ging kreeg ik eerst wel een rondleiding. Maar ze legden me niet echt dingen uit dus ik raakte in paniek. Al die deuren, poortjes, bewakers. Het was gewoon heel eng.”

“Toen ik mijn vader daar zag viel het me eigenlijk heel erg mee. Ik dacht van tevoren dat het veel erger zou zijn.”

“Mijn zusje kreeg op haar kop toen ze naar mijn vader toerende en om zijn nek vloog.”

“Ik zou zo graag gewoon willen kunnen voetballen met mijn vader op een veldje.”

“Het stomme is dat ik ook niet altijd zin heb. Maar je kunt maar zo weinig gaan, dat je wel móet. Mijn vader is zo teleurgesteld als ik niet kom, dat geeft mij weer een rotgevoel. Maar het zou fijner zijn als je vaker kon, dan kan je ook een keer missen.”

“Je hebt soms wel verdrietige gevoelens. Ik vind het moeilijk daarover te praten. Helemaal op bezoek want ik zie hem al zo weinig dus dan wil ik het gezellig houden.”

“Mijn broertje werd die dag 1 jaar maar mijn moeder en hij mochten niet mee naar vaderkinddag. Toen hebben we niet samen z'n verjaardag kunnen vieren.”

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 5

Contact met je ouder tijdens detentie

Het is belangrijk dat het contact zoveel mogelijk normaal is, ook al zijn de omstandigheden helemaal niet normaal. Dus elkaar regelmatig echt zien, en tussen door contact per telefoon, app of mail. Voor kinderen is ook belangrijk dat ze zelf zeggenschap hebben over de frequentie, de aard van het contact en de activiteiten.

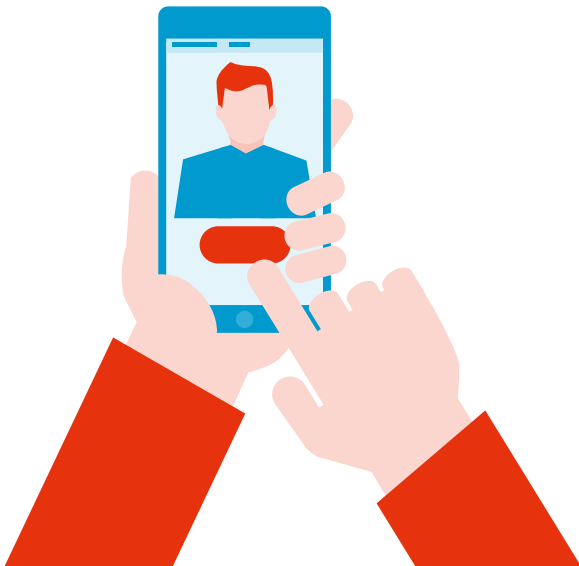
Rosita vertelt

"Intussen zit ik de derde en heb ik ook m'n eigen leven. Als mijn vrienden iets gaan doen op de tijd dat mijn vader kan bellen dat voel ik me echt rot. Want ik wil het allebei niet missen. Ik zou zo graag gewoon kunnen appen met m'n vader. Dan kan ik zelf bepalen wanneer. Laatst was er iets gebeurd bij voetbal en toen wilde ik dat vertellen, maar dat kan dan niet. En mijn zusje is bijna jarig en die wil het niet vieren omdat ze nu al weet dat papa er niet bij is."

Mats vertelt

"We hadden een opvoering van muziekles op school. Alle ouders waren erbij, en alle broertjes en zusjes. Mijn oom en tante waren er voor mij maar toch werd ik ineens zo verdrietig. Ik wou zo graag dat mijn moeder het kon zien. Mijn oom heeft wel een filmpje gemaakt maar dat is toch niet hetzelfde als erbij zijn."

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

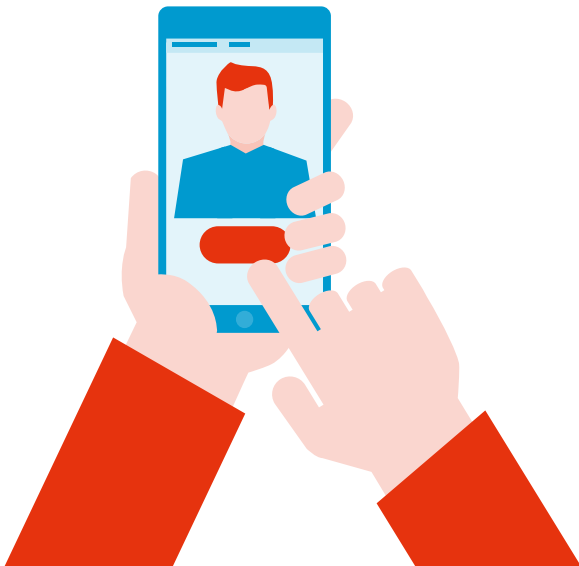
6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 5

Contact met je ouder
tijdens detentie

Hoe kinderen willen dat het gaat

- Zorg dat we vaker telefonisch of app-contact kunnen hebben met onze ouders, ook op momenten dat we er zelf behoefte aan hebben, en niet alleen tijdens de belmomenten van onze ouder want soms staat ons hoofd er niet naar.
- Het is belangrijk dat gedetineerde ouders er zoveel mogelijk voor ons kunnen zijn op belangrijke momenten: denk aan het belang van de kinderen bij het toestaan van verlof op verjaardagen (of tenminste een familiebezoek-moment in de PI), mogen bellen
- als we een examen hebben, of verlof als onze verzorgende ouder ernstig ziek is.
- Je zou via de webcam contact moeten kunnen hebben, bijvoorbeeld een keer voorlezen 's avonds of toch aanwezig zijn bij een ouderavond op school. Een rol kunnen spelen in de opvoeding ook al zit je ouder op afstand, ontlast ook de verzorgende ouder.
- Als de gestrafte ouder ernstig ziek wordt en naar het ziekenhuis moet, zou de familie daarbij moeten worden betrokken. Niet weten hoe het gaat en elkaar niet spreken is heel stress gevend en voelt als een extra straf.

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 5

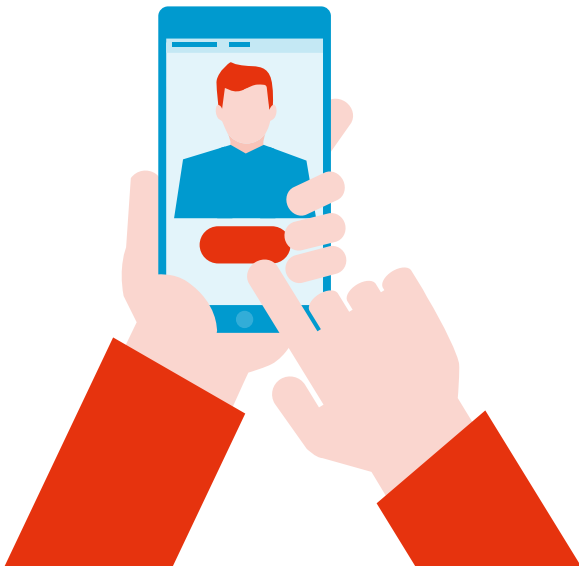
Contact met je ouder
tijdens detentie

Wat kinderen erover vertellen

“Ik heb mijn vader wel eens weggedrukt omdat ik bezig was met vriendinnen. Daar voelde ik me toen heel schuldig over want zo vaak kan hij me niet bellen.”

“Ik zit dan te wachten bij de telefoon. Een keer was ik net even de kamer uit toen ze belde en had ik haar gemist. Dat was erg want toen moest ik weer een week wachten.”

“Ik herinner me momenten dat andere kinderen hun vader erbij hadden en ik niet. Een voorstelling op school bijvoorbeeld, of uitzwaaien bij de bus naar schoolreisje. Dat waren de momenten dat ik hem het meeste miste.”

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 6

Verlof, vrijkomen en toekomst

Kinderen leven vaak erg toe naar het eerste verlof. Het leven lijkt dan weer een beetje normaal te worden. Het zelfde geldt voor na het vrijkomen. Maar soms valt het tegen en is het moeilijk om weer samen te leven met de gestrafte ouder. Je moet weer helemaal aan elkaar wennen. En soms loopt het helemaal niet soepel, of valt de ouder terug in het oude gedrag.

Rosita vertelt

"Mijn moeder komt bijna vrij. Ik wil heel graag weer bij haar wonen maar we hebben geen huis meer. Dus ik weet niet hoe dat moet. Ik zit nu ook op deze school en heb hier mijn nieuwe leven. Ik wil hier eigenlijk niet weg maar ik vind het moeilijk om dat tegen mijn moeder te zeggen. Ik ben bang dat ze heel teleurgesteld is, of dat ze boos wordt op mij."

Mats vertelt

"Mijn vader was vorig weekend voor het eerst met verlof. Ik was best zenuwachtig van tevoren. Want het is echt gek om hem dan opeens weer te zien. Het was wel okee. Eerst gingen we samen naar het pretpark. Maar daar gingen mijn ouders ruzie maken. Over wat er allemaal gebeurd is. En mijn vader ging mij en m'n zusje straf geven voor iets. Dat vond ik echt irritant want hij is zo lang weg geweest, dan voelt het niet meer helemaal als je vader. Maar toen we gingen voetballen was het echt leuk en hebben we samen gelachen."

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 6

Verlof, vrijkomen
en toekomst

Hoe kinderen willen dat het gaat

- Zorg dat onze gedetineerde ouder ook tijdens detentie betrokken blijft bij de opvoeding. Dat is ook in het belang van de re-integratie als ze vrijkomen. Proefverlof, ook al is het met enkelband, is een belangrijk moment. Hoe eerder hoe beter.
- We worden liever niet verrast doordat onze ouder opeens voor de deur staat; we willen graag voorbereid worden op (weekend-) verlof en vrijkomen en weten waar we aan toe zijn.
- Ook moeten we goed begeleid worden bij het opnieuw opbouwen van de band met onze ouder. Een gezinscoach kan gesprekken begeleiden over hoe het voor iedereen voelt dat hij of zij terug is.
- Reclassering moet ook aandacht hebben voor ons als gezin nadat mijn vader of moeder terug is.
- Soms komt de klap voor ons pas als de detentie al (lang) voorbij is. org dat er hulp voor ons beschikbaar is en dat we weten waar we terecht kunnen.
- Ook als we volwassen zijn, kunnen we last hebben van de detentie van onze ouder, bijvoorbeeld bij het vinden van een baan. We willen graag beoordeeld worden op ons eigen gedrag en verleden, niet dat van onze ouder.

1
Tijdens de
aanhouding

2
In de periode
na de aanhouding

3
Als je ouder
voor langere
tijd vast zit

4
Op bezoek
in de PI

5
Contact met je
ouder tijdens
detentie

6
Verlof, vrijkomen
en toekomst

Tijdlijn stap 6

Verlof, vrijkomen
en toekomst

Wat kinderen erover vertellen

“Het verlof vond ik superfijn. Ook al had hij een enkelband, dat maakt niet uit. Om je vader weer thuis te hebben is het belangrijkst.”

“Mijn vader behandelde me alsof ik nog steeds een klein kind was zoals toen hij vast kwam te zitten. Maar ik was intussen gewend om zelf dingen te bepalen.”

“Ik merk dat ik het lastig vind om hem te vertrouwen. Hij gaat nog steeds om met dezelfde vrienden, en ik maak me zorgen of hij niet weer dezelfde fouten maakt. Maar ik durf dat niet te bespreken.”

“Mijn vader was met proefverlof toen mijn moeder ineens werd opgenomen in het ziekenhuis. Mijn vader moest terug. Ook al had hij gevraagd of hij twee dagen langer mocht blijven om bij mij te zijn. Ik vond het heel erg dat dat niet mocht.”

“Ik leefde er enorm naartoe, de dag dat mijn vader vrijkwam. Maar toen hij er was waren er nog steeds problemen. Hij had geen werk, was veel thuis en bemoeide zich ineens met mijn leven terwijl hij er jaren niet was geweest. We hadden alleen maar ruzie.”

Aanbevelingen van kinderen en jongeren samengevat

In de tijdlijn hierboven hebben de kinderen en jongeren die hebben meegewerkt aan dit project aangegeven wat er nodig is voor kinderen en jongeren met een ouder in detentie. Samengevat vragen zij om:

- **Informatie** over wat het betekent, hoe het in zijn werk gaat en wat je kunt verwachten als je ouder is aangehouden of in detentie zit
- **Ondersteuning** bij het weer vinden van nieuw evenwicht in je thuissituatie, bij het vertellen op school, en bij het vormgeven van de complexe relatie met je gedetineerde ouder
- **Zorg** voor het kind dat zelf getraumatiseerd is geraakt, of emotionele problemen ontwikkelt door de detentie van zijn of haar ouder
- **Voldoende expertise** bij vrijwilligers en professionals die deze informatie, ondersteuning en zorg moeten bieden.

Deze kinderen en jongeren hebben er recht op gezien en gehoord te worden, en mogen niet gestraft worden doordat hun ouder wordt gestraft.

Extra aanbevelingen van de Kinderombudsman

De jongeren die hebben meegewerkt aan dit project hebben per fase goed inzichtelijk gemaakt wat kinderen en jongeren nodig hebben van de instanties waarmee ze te maken krijgen. De Kinderombudsman doet daarnaast op systeemniveau nog een aantal extra aanbevelingen, die zijn voortgekomen uit gesprekken met professionals over dit onderwerp:

- **Het Ministerie van Veiligheid en Justitie** moet zorgen dat kinderen en jongeren die getuige zijn van de aanhouding van hun ouder worden aangemerkt als slachtoffer. Nu vallen zij juridisch buiten die definitie en daarmee hebben ze ook geen recht op slachtofferhulp. Maar deze kinderen maken soms wel degelijk een trauma door.
- **De politie** en andere opsporingsdiensten moeten bevorderen dat de 'kindcheck', die op papier onderdeel is van procedures en protocollen in de praktijk ook daadwerkelijk wordt toegepast. En dat politiemensen in hun opleiding en werk worden gestimuleerd om oog te hebben voor deze kinderen.
- De partijen die betrokken zijn bij het voorbereiden en uitvoeren van een aanhouding moeten nadrukkelijker de belangen van betrokken kinderen afwegen. **Officieren van justitie, rechter-commissarissen, hulpofficieren en leden van arrestatieteams** kunnen elkaar hieraan herinneren.
- **De politie** en andere opsporingsdiensten moeten bij iedere geplande aanhouding waarvan bekend is dat er kinderen bij aanwezig (kunnen) zijn, en waarbij het niet opportuun wordt gevonden de crisisdienst in te schakelen, zorgen dat er standaard een 'kinderrechercheur' mee gaat: een medewerker met pedagogische kennis die tijdens de arrestatie oog voor de kinderen houdt en naderhand de eerste informatie en ondersteuning biedt aan de achterblijvers.
- **Gemeenten** moeten zorgen dat de lokale hulp en ondersteuning alert is op kinderen van arrestanten en gedetineerden en proactief ondersteuning bieden aan deze gezinnen. **Wijkteams, organisaties voor jeugd- en opvoedhulp** en zo nodig **jeugdbescherming** moeten goed samenwerken met elkaar en met **wijkagenten, vrijwilligersorganisaties en huisartsen**. Ieder gezin moet een vaste gezinscoach krijgen, hetzij een professional of een vrijwilliger.
- In **de PI's** en **huizen van bewaring** moet – in navolging van een aantal positieve initiatieven die er al zijn in het land – nog veel meer aandacht komen van het kindsensitief inrichten van bezoeken en het ondersteunen van gedetineerde ouders en kinderen in het hebben van een zo normaal mogelijke ouder-kindrelatie. Dit voorkomt vervreemding, vergroot het welzijn van kinderen en komt ook de resocialisatie van de ouder na vrijlating ten goede.
- **De reclassering** moet ex-gedetineerde ouders ook op het vlak van ouderschap begeleiding bieden, of zeker stellen dat een andere partij dergelijke begeleiding biedt, zoals het wijkteam, een vrijwilliger of de school.
- **Scholen** moeten alert zijn op kinderen van wie een ouder is gearresteerd of in detentie zit. Ondersteuning vanuit school, een luisterend oor bieden of hulp bij het vertellen in de klas zijn van groot belang. Ook heeft school een rol in het tegengaan van pesten en uitsluiting van kinderen met een ouder in detentie.

Wij laten van je horen.

Dit project kwam tot stand in samenwerking met Exodus Nederland. Onze dank gaat uit naar alle kinderen en jongeren die hun verhaal met ons hebben willen delen. En ook veel dank aan alle professionals die hun expertise hebben willen delen ten behoeve van dit project.

Coördinatie vanuit de Kinderombudsman

Merel Baracs en Rhea Verheul
www.dekinderombudsman.nl

Coördinatie vanuit Exodus Nederland

Winie Hanekamp
www.exodus.nl

Opmaak & ontwerp

Creativa Design, Delft
www.creativa-design.com

November 2017

KOM011/2017